

Nr 36.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse av 8 § 2 mom. och 47 § lagen den 20 juni 1924 (nr 349) om landsting; given Drottningholms slott den 13 januari 1950.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående ändrad lydelse av 8 § 2 mom. och 47 § lagen den 20 juni 1924 (nr 349) om landsting.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres sjukdom:

GUSTAF ADOLF.

Eije Mossberg.

Propositionens innehåll.

Propositionen avser två av varandra oberoende ändringar i landstingslagen.

1. Då det visat sig att föreskriften i 8 § 2 mom. landstingslagen, att bl. a. området för en ren landsbygdsvalkrets för val av landstingsmän skall kunna omslutas med en sammanhängande gränslinje, av geografiska skäl ej alltid kan iakttagas, föreslås införande för sådant fall av en möjlighet att avvika från densamma.

2. Bestämmelsen i 47 § landstingslagen att lokal skattemyndighet vid lämnande av uppgift till landstings förvaltningsutskott om antalet påförda skattekronor skall behöva specificera det antal, som belöper på jordbruksvärde, skogsvärde, tomt- och industrivärde samt värde av annan fastighet, föreslås skola upphävas.

(Nuvarande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

tomt- och industrivärde å jordbruksfastighet, särskilt för annan fastighet och särskilt för inkomst. Förvaltningsutskottet låter däröver upprätta sammandrag, upptagande summan för hela landstingsområdet, samt huru mycket sig belöper å varje kommun.

skottet låter däröver upprätta sammandrag, upptagande summan för hela landstingsområdet, samt huru mycket sig belöper å varje kommun.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

*Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i stats-
rådet å Drottningholms slott den 13 januari 1950.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, ANDERSSON, LINGMAN.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie- och finansdepartementen anmäler chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Mossberg, *fråga om vissa ändringar i landstingslagen* samt anför.

Med anledning av att det vid prövningen inom inrikesdepartementet av ett underställt beslut om indelning av landstingsområde i valkretsar visat sig omöjligt att följa de i 8 § lagen den 20 juni 1924 om landsting härutinnan givna bestämmelserna, har i december 1949 inom departementet upprättats en promemoria med förslag till ändring av 8 § 2 mom. nämnda lag.

I en den 21 oktober 1949 dagtecknad skrivelse har Sveriges häradsarkivarförening hemställt om min medverkan till viss ändring av bestämmelsen i 47 § landstingslagen om lokal skattemyndighets skyldighet att till landstingets förvaltningsutskott lämna uppgift om för varje kommun påfört antal skatte-kronor och skatteören enligt kommunalskattelagen.

Sedan berörda promemoria och framställning remissbehandlats, anhåller jag att få upptaga de sålunda väckta frågorna om ändring i landstingslagen till närmare behandling.

8 § 2 mom. landstingslagen.

Bestämmelser om val av landstingsmän finnas upptagna i 2 kap. (5—15 §§) landstingslagen. I 8 § 1 mom. stadgas att landstingsområde för sådant val skall indelas i valkretsar. Rörande denna indelning föreskrives i paragrafens 2 mom. bl.a., att stad vars folkmängd utgör minst 15 000 bildar en valkrets samt att stad med mindre folkmängd förenas med annan stad eller andra städer eller, då särskilda skäl därtill föranleda, med angränsande landsbygd till en valkrets. Enligt sista stycket av samma moment skall vid valkretsindelningen i övrigt iakttagas, att området för annan valkrets än den, i vilken två eller flera städer ingå, skall kunna omslutas med en sammanhängande gränslinje samt att delningen i vad angår landsbygden verkställas, där så lämpligen kan ske, efter domsaga, tingslag eller härad, men eljest efter kommuner. Av paragrafens bestämmelser framgår vidare, att valkrets vari landsbygd ingår skall ha minst 20 000 invånare. Enligt 9 § må dock, där bildande av valkrets med iakttagande av reglerna i 8 § 2 mom. medför synnerlig olägenhet, område med mindre invånarantal utgöra valkrets. Sådan valkrets

skall dock, om landsbygd ingår, ha en folkmängd av minst 10 000 samt i vad angår landsbygden utgöras av domsaga eller av ett eller flera tingslag eller härad.

Föreskriften att området för en landsbygdsvalkrets skall kunna omslutas med en sammanhängande gränslinje tillkom 1909 i samband med att det vid införande av den proportionella valmetoden gjordes möjligt att dela upp landsbygden i landstingsvalkretsar efter andra grunder än efter tingslag och härad. Bestämmelsen fick sin nuvarande utformning 1924, då det dittillsvarande förbudet att stad och landsbygd skulle välja landstingsmän var för sig upphävdes.

Såsom inledningsvis nämnts har det i ett aktuellt fall visat sig omöjligt att vid indelningen av ett landstingsområde i valkretsar i allo följa bestämmelserna i 2 kap. landstingslagen. I den i anledning härav inom inrikesdepartementet upprättade promemorian anföres angående detta fall.

Bjurtjärns kommun i Karlskoga härad av Örebro län har cirka 1 300 invånare. Den gränsar i norr, väster och söder till Värmlands län och i öster till Karlskoga stad, vilken stad sålunda skiljer Bjurtjärn från den övriga delen av Örebro län. Karlskoga stad har över 15 000 invånare och skall sålunda bilda egen valkrets vid val av landstingsmän i länets landstingsområde. Bjurtjärn kan däremot icke bilda egen valkrets. Den gränsar icke heller till någon stad, med vilken den kan förenas vid valkretsindelningen utan måste sammanföras med andra landsbygdskommuner. Härvid kan tydligen föreskriften att en ren landsbygdsvalkrets skall kunna omslutas av en sammanhängande gränslinje icke iakttagas.

I departementspromemorian framhålles i fortsättningen, att en liknande situation kunde tänkas inträffa även inom andra landstingsområden och att det därför torde vara nödvändigt att genom en lagändring möjliggöra en författningssenlig reglering av dessa fall. Angående innebörden av en sådan ändring anföres härefter.

De grunder för valkretsindelningen, som innefattas i bestämmelsen om förening av stad och landsbygd och om kretsarnas invånarantal, böra icke rubbas. Dessa bestämmelser äro nämligen av principiell betydelse och utgöra resultatet av en noggrann avvägning mellan de olika intressen, som här göra sig gällande. Ändringen bör i stället avse regeln att »området för annan valkrets än den, i vilken två eller flera städer ingå, skall kunna omslutas med en sammanhängande gränslinje» och tillåta en avvikelse från denna. Enklarest synes detta kunna ske genom att mellan orden »ingå» och »skall» inskjutes orden »såvitt möjligt». Genom en sådan avfattning markeras att avvikelse endast får göras om ingen annan utväg står till buds.

Vid promemorian har såsom en bilaga fogats ett i enlighet med det anförda upprättat förslag till lag om ändrad lydelse av 8 § 2 mom. landstingslagen.

Över promemorian ha efter remiss yttranden angivits av länsstyrelsen i Örebro län och Svenska landstingsförbundets styrelse. Länsstyrelsen har hört förvaltningsutskottet vid Örebro läns landsting. Ingen av dessa remissinstanser har något att erinra mot den föreslagna lagändringen i och för sig,

därest en sådan anses ofrånkomlig i rådande läge. Örebro läns landstings förvaltningsutskott ifrågasätter emellertid, om det verkligen vore nödvändigt att för ifrågavarande fall ändra landstingslagen. Svenska landstingsförbundets styrelse uttalar sig i samma riktning och anför.

Den omständigheten, att Bjurtjärns kommun i Örebro län icke kan inordnas i länets indelning i valkretsar för val av landstingsmän på så sätt, att valkretsen kan omslutas med en sammanhängande gränslinje är icke ny. Förhållandet var likartat vid 1942 och 1946 års landstingsmannaval. I samband med en i år beslutad ändring i den tidigare valkretsindelningen har denna oformlighet emellertid observerats, och i samband därmed har föreliggande uppjukning av lagstiftningen föreslagits.

Det kan enligt styrelsens mening knappast anses tillfredsställande, att med anledning av ett enstaka aktuellt fall en lagändring vidtages, som kan få vidare konsekvenser. Såvitt styrelsen känner till, föreliggande motsvarande förhållanden icke annorstädes i landet. Därtill kommer, att den omständighet, som nu nödvändiggör lagändringen, kan komma att undanröjas i samband med att beslut fattas i kommunindelningsfrågan beträffande vissa återstående kommuner i Örebro län, däribland Bjurtjärn. En lagändring nu är desto mera olämplig, som den, låt vara på en enda punkt, föregriper den revision av landstingslagen, som nu pågår inom kommunallagskommittén.

Departementschefen.

Vid prövningen inom inrikesdepartementet på hösten 1949 av ett underställt beslut om ett läns indelning i valkretsar för val av landstingsmän visade det sig att föreskriften i 8 § 2 mom. landstingslagen, att bl. a. området för en ren landsbygdsvalkrets skall kunna omslutas med en sammanhängande gränslinje, av geografiska skäl icke kunde följas i fråga om viss landskommun. Kommunen skiljes nämligen från länet i övrigt av en stad. Då denna stad är av sådan storlek att den måste bilda egen valkrets, kan ett sammanförande av landskommunen med staden icke ske. Det är ej heller möjligt att med iakttagande av landstingslagens regler på annat sätt inordna kommunen i en valkrets. Förhållandet är uppenbarligen icke tillfredsställande. Visserligen har oformligheten varit för handen redan tidigare utan att observeras, men denna omständighet bör rimligen icke föranleda att den nuvarande ordningen får bestå särskilt som det icke är uteslutet, att samma situation kan inträffa inom ett annat län. Jag vill därför förorda, att 8 § landstingslagen ändras så att fall av denna art kan författningsenligt regleras. De farhågor för att en sådan ändring skulle få vidare konsekvenser, som uttalats av landstingsförbundet, kan jag icke dela. Och det förhållandet att ifrågavarande landskommun möjligen kommer att i samband med kommunindelningsreformen överflyttas till ett annat län bör ej påverka ställningstagandet, då en sådan indelningsändring är avsedd att träda i kraft först den 1 januari 1952. Vid 1950 års landstingsval kommer kommunen därför att ingå i samma landstingsområde som f. n.

Ändringen i 8 § landstingslagen bör lämpligen ske i huvudsaklig överensstämmelse med vad som föreslagits i den i ärendet upprättade departementspromemorian. Vissa formella jämkningar torde emellertid böra göras i det vid promemorian fogade lagförslaget. Jag förordar sålunda att fjärde

stycket av paragrafens andra moment ändras så, att en avvikelse från regeln att området för annan valkrets än den, i vilken två eller flera städer ingå, skall kunna omslutas med en sammanhängande gränslinje blir tillåten, då det icke är möjligt att eljest verkställa en författningsenlig valkretsindelning inom ett landstingsområde. Måste en avvikelse göras enligt den ändrade bestämmelsen, bör det eftersträvas att denna icke blir större än läget kräver. Landskommuner i helt olika delar av ett landstingsområde böra sålunda icke sammanföras i en valkrets.

Den föreslagna ändringen bör träda i kraft omedelbart. Det är nämligen angeläget att det underställda beslut om valkretsindelning, som aktualiserat ifrågakvarande spørsmål, kan fastställas så snart som möjligt.

47 § landstingslagen.

De lokala skattemyndigheterna äro enligt 47 § landstingslagen skyldiga att till landstingens förvaltningsutskott lämna vissa uppgifter till ledning för landstingsskattens bestämmande. Sålunda skall sådan myndighet varje år efter slutade taxeringsförrättningar så fort ske kan till utskottet genom länsstyrelsen insända förteckning som för varje kommun summariskt upp-tager antalet skattekronor och skatteören, som påförts enligt kommunalskattelagen, särskilt för jordbruksvärde, särskilt för skogsvärde och särskilt för tomt- och industrivärde å jordbruksfastighet, särskilt för annan fastighet och särskilt för inkomst. Den åsyftade bestämmelsen i kommunalskattelagen återfinnes i lagens 2 §. Denna paragraf föreskrev i sin före den 1 januari 1950 gällande lydelse att skattskyldig såsom underlag för fastighetsskatt skulle på-föras för jordbruksfastighet fem skatteören för varje etthundra kronor av fastig-hetens jordbruksvärde, fem skatteören för varje etthundra kronor av fastig-hetens tomt- och industrivärde samt fyra skatteören för varje etthundra kronor av fastighetens skogsvärde; samt för annan fastighet fem skatteören för varje etthundra kronor av fastighetens taxeringsvärde. Genom lag den 26 juli 1947 (nr 590), som trädde i kraft den 1 januari 1950, ändrades emellertid 2 § kommunalskattelagen så att numera gäller att skattskyldig som underlag för fastighetsskatt skall påföras fem skatteören för varje etthundra kronor av fastighets taxeringsvärde.

I skrivelse den 21 oktober 1949 har *Sveriges häradskrivarförening* fram-hållit, att det för landstingets vidkommande hädanefter icke syntes ha någon betydelse för utdebiteringens bestämmande att erhålla kännedom om skatte-kronornas fördelning å de i taxeringsvärdet för jordbruksfastighet ingående delvärdena. Med hänvisning härtill har föreningen hemställt om min med-verkan till sådan ändring av 47 § landstingslagen, att summarisk uppgift skall av lokal skattemyndighet lämnas endast å autalet skattekronor och skatteören, som påförts enligt kommunalskattelagen, särskilt för fastighet och särskilt för inkomst.

Över häradskrivarföreningens framställning har efter remiss *Svenska lands-tingsförbundets styrelse* yttrat sig. Förbundsstyrelsen har härvid förklarat att

den icke ville motsätta sig den föreslagna lagändringen. Styrelsen framhåller att även om det ur landstingssynpunkt kunde vara av intresse att följa utvecklingen av de olika slagen av fastighetsvärden, så syntes det dock icke av denna anledning nödvändigt att belasta de årliga sammanställningarna om skattekrönornas antal med uppgifter härom, helst om därigenom en viss försening i avlämnandet av sammanställningarna kunde bli följden.

Departementschefen.

Från och med år 1950 har genom en ändring i kommunalskattelagen införts ett gemensamt repartitionstal för fastighetsvärden av olika slag så att skattskyldig såsom underlag för fastighetsskatt numera alltid påföres fem skatteören för varje etthundra kronor av fastighetens hela taxeringsvärde. Vid sådant förhållande synes det icke vara av någon större betydelse för landstingen att erhålla en specificerad uppgift på det antal skattekrönor som belöper på de olika slagen av fastighetsvärde. Däremot kan såsom landstingsförbundet framhållit den nuvarande skyldigheten för de lokala skattemyndigheterna att lämna sådan uppgift medföra att uppgifterna om skatteunderlagens storlek försenas. Jag tillstyrker därför häradskrivarföreningens framställning om en sådan förenkling av de lokala skattemyndigheternas uppgiftsskyldighet till landstingen, att denna endast skall avse det antal skattekrönor och skatteören, som påförts enligt kommunalskattelagen, särskilt för fastighet och särskilt för inkomst. Förenklingen påkallar ändring i 47 § landstingslagen. Ändringen bör lämpligen träda i kraft omedelbart.

Föredraganden hemställer härefter, att ett i enlighet med det anförda inom inrikesdepartementet upprättat förslag till *lag angående ändrad lydelse av 8 § 2 mom. och 47 § lagen den 20 juni 1924 (nr 349) om landsting* måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Gösta Kahm.